

Finálové projekty Adaptterra Awards 2020

Obsah

Volná krajina	3
Biocentrum Mokroš.....	3
Krajinný park V Ladech.....	4
Mokřady Jablonné – ráj pro lidi i přírodu.....	5
Nový prostor pro řeku Dyji.....	6
Ozdravení vodního režimu na Lesnovských mokřadech.....	7
Pestrá krajina na statku Vodňanský.....	8
Plužiny – šetrné zemědělství v Praze.....	9
Systém malých tůňek a mezí k zadržování vody.....	10
Zastavěná území	11
Environmentální park Škrlovec.....	11
Hospodaření s dešťovkou v SUOMI Hloubětín.....	12
Hospodaření se srážkami Na Bahně.....	13
Obnova Královské obory Stromovka v Praze.....	14
Park u Rakováčku v Rokycanech.....	15
Znovuoživení Staré Ponávky v Brně.....	16
Pracovní prostředí	17
AKADEMIE Libchavy.....	17
ČSOB Kampus.....	18
Znovuoživení areálu SVATOPETRSKA.....	19
Náš domov	20
Dům vody a tónů.....	20
Máchův statek.....	21
Téměř soběstačný slaměný dům.....	22
Zdravý dům z přírodních materiálů.....	23

Volná krajina

Biocentrum Mokroš

Foto: Obec Mořice

Na dříve holém poli vznikla na okraji obce Mořice doslova zelená oáza. Ačkoliv ji obec vytvořila už v roce 2004, i v současné době ukazuje svůj pozitivní vliv na okolní krajinu. Dnes již vzrostlé stromy obklopují mokřad, louky i protékající potok. Biotop pomáhá zadržovat vodu v lokalitě, meze a remízky zabraňují erozi a poskytují úkryt pro zvířata. Poblíž biocentra vznikl v roce 2009 sad starých ovocných odrůd, které naši předci pěstovali na zahradách, a postupně se z nich vytratily. Biotop je veřejně přístupný jako naučná plocha původní i lidmi záměrně rozšiřované flory.

Krajinný park V Ladech

Foto: Hl. m. Praha

V pražských Horních Počernicích už mají Pražané další příjemné místo k pobytu v horkých letních dnech. Na území mezi Biologickým rybníkem, Xaverovským rybníkem a dálnicí D8 totiž vznikl nový krajinný park V Ladech. Původně nepřístupné, zarostlé území s bahnem zanesenými rybníky a polem se změnilo ve vycházkovou lokalitu. Organizace Lesy hlavního města Prahy opravila a rozšířila oba rybníky, Svěpravický potok rozmeandrovala a obnovila potoční nivu s tůňemi. Vytvořila novou hráz a promenádu, jejíž okolí osela lučními květinami. Podél cest vysázela i dubové stromořadí. Z vyvezeného sedimentu vytvořila protihlukový val, který odděluje park od dálnice. Návštěvníci tak mají pocit, že se ocitli doslova ve volné přírodě.

Mokřady Jablonné - ráj pro lidi i přírodu

Foto: Vojta Herout

Z původně zanedbaného místa plného černých skládek vybudovala nezisková organizace Čmelák harmonické místo pro lidi i přírodu. Soustava 8 různě velkých tůní, zamokřené oblasti i lužní les rozkládající se na 6 hektarech jsou nyní kvalitní ukázkou zadržování vody v krajině tam, kde si to příroda sama žádá. Svůj nový domov zde našlo mnoho druhů vzácných a ohrožených rostlin a živočichů. Mokřady jsou vyhledávaným místem pro každodenní rekreaci a slouží také jako přírodní učebna pro žáky a studenty v rámci ekologické výchovy.

Nový prostor pro řeku Dyji

Foto: Povodí Moravy

V 70. letech byla mezi soutokem s Moravou a městem Břeclav řeka Dyje zkrácena o 3,2 kilometru. Odříznuté říční úseky naštěstí zůstaly zachované v nivě jako odstavená ramena. Díky projektu se tři z nich podařilo vrátit zpátky řece. Bez tohoto zásahu by ramena brzy zcela zanikla. Povodí Moravy ve spolupráci s Rakouskem tak dokázalo řece vrátit více než třetinu délky, o kterou v minulosti kvůli necitlivým zásahům přišla. To mělo příznivý dopad na okolní lužní území, které patří mezi ekologicky nejcennější ve střední Evropě.

Ozdravení vodního režimu na Lesnovských mokřadech

Foto: Vojta Herout

Před čtyřmi lety byly Lesnovské mokřady na okraji Jihlavy pouze zemědělsky využívanou loukou protkanou hustým systémem odvodňujících meliorací. Dnes už se místní Stříbrný potok klikatí na povrchu v novém, přírodě blízkém korytě. Doplňují jej tři velké tůně a řada dalších menších tůní. Nejlepší je, že většina tůní vznikla pomocí dobrovolníků. Kdo by se chtěl po lokalitě projít, bude potřebovat holínky, protože celé území je méně či více podmáčené. To závisí na aktuálních deštích. Spolek Mokřady navázal také opravou navazujících přírodních rybníků, aby spolu s mokřadem lépe plnily vodozadržnou funkci.

Pestrá krajina na statku Vodňanský

Foto: Vojta Herout

Že se dá na zemědělské půdě hospodařit šetrně a v souladu s přírodou i v konvenčním zemědělství, ukazuje mladý zemědělec Erich Vodňanský hned na 557 hektarech půdy nedaleko Ústí nad Labem. Jeho cílem je předat půdu svým dětem v lepším stavu, než ji sám dostal. Nehraje na maximalizaci zisku na úkor zachování kvality půdy a biodiverzity. Dává prostor zemědělské krajině odpočinout, a to i přesto, že je hlavním cílem jeho zemědělství produkce. Majitel hospodaří s myšlenkou, že zemědělství má zodpovědnost za ekologickou stabilitu a tvářnost krajiny.

Plužiny - šetrné zemědělství v Praze

Foto: Vojta Herout

Hlavní město Praha vypovědělo v roce 2019 své pachtovní smlouvy a přechází na ekologické zemědělství na všech svých zemědělských pozemcích. Plužiny jsou ukázkou jednoho takového pole, které dokazuje, že tento čin je správný. Dříve scelené pole s jednou pěstovanou plodinou se pomocí alejí různých druhů ovocných stromů rozdělilo do tradičních menších podlouhlých políček zvaných plužiny. Během roku 2019 město na nových políčkách pěstovalo bez použití chemie různé plodiny. Část plochy pokryly jeteloviny, na části fialově kvetla svazenka, jinde zase rostly dýně, cukety a červená řepa. Vypěstovanou zeleninu město dodávalo do desítek jídelen mateřských, základních i středních škol, domovů pro seniory nebo dětských domovů.

System malých tůňek a mezí k zadržování vody

Foto: Lubor Křížek

V okolí svého bydliště vybudoval Lubor Křížek systém 15 malých tůňek a několika mezí, aby zadržoval srážkovou vodu a zvýšil vodozadržnou funkci území. Vyřešil tak dlouhotrvající problém s nedostatkem vody ve studni i blízkém okolí hájenky, který se prohluboval v důsledku dlouhodobého sucha. Zároveň zabránil dříve běžnému zaplavování svého domu hlínou z okolních polí. Tůně obklopuje ručně sečená louka a zeleninová a bylinková zahrada, která se díky důmyslnému umístění blízko vody nemusí uměle zavlažovat. S minimálními náklady, bez dotací či jiné podpory majitel vybudoval a nadále opečovává ekosystém, který se již v prvním roce po realizaci stal domovem nesčetného množství druhů živočichů a rostlin. Ukazuje tak, že i jednotlivec může přispět svým rozhodnutím k boji proti suchu a zajistit zvýšení biodiverzity pomalu skomírající krajiny.

Zastavěná území

Environmentální park Škrlovec

Foto: Vojta Herout

Na okraji sídliště Olšava v Uherském Brodě byly ještě na začátku roku 2019 jen neudržované křoviny skrývající skládku. Dnes už ale místo vypadá úplně jinak. Tvoří jej květnatý park s řadou nově vysazených místních druhů stromů, který doplňují 4 sezónně vysychající mělké tůně pro vlhkomilné rostliny a živočichy. Spolu s nově vymodelovaným terénem přispívají k lepšímu zadržování vody v místě například při přívalových deštích. Park navazující na Mlýnský potok tvoří přechod mezi urbanizovanou a zemědělskou krajinou u začátku cyklostezky. Rozprostírá se hned vedle panelového sídliště a slouží tak k rekreaci místních lidí. Nechybí broukoviště, líhniště a zimoviště pro obojživelníky.

Hospodaření s dešťovkou v SUOMI Hloubětín

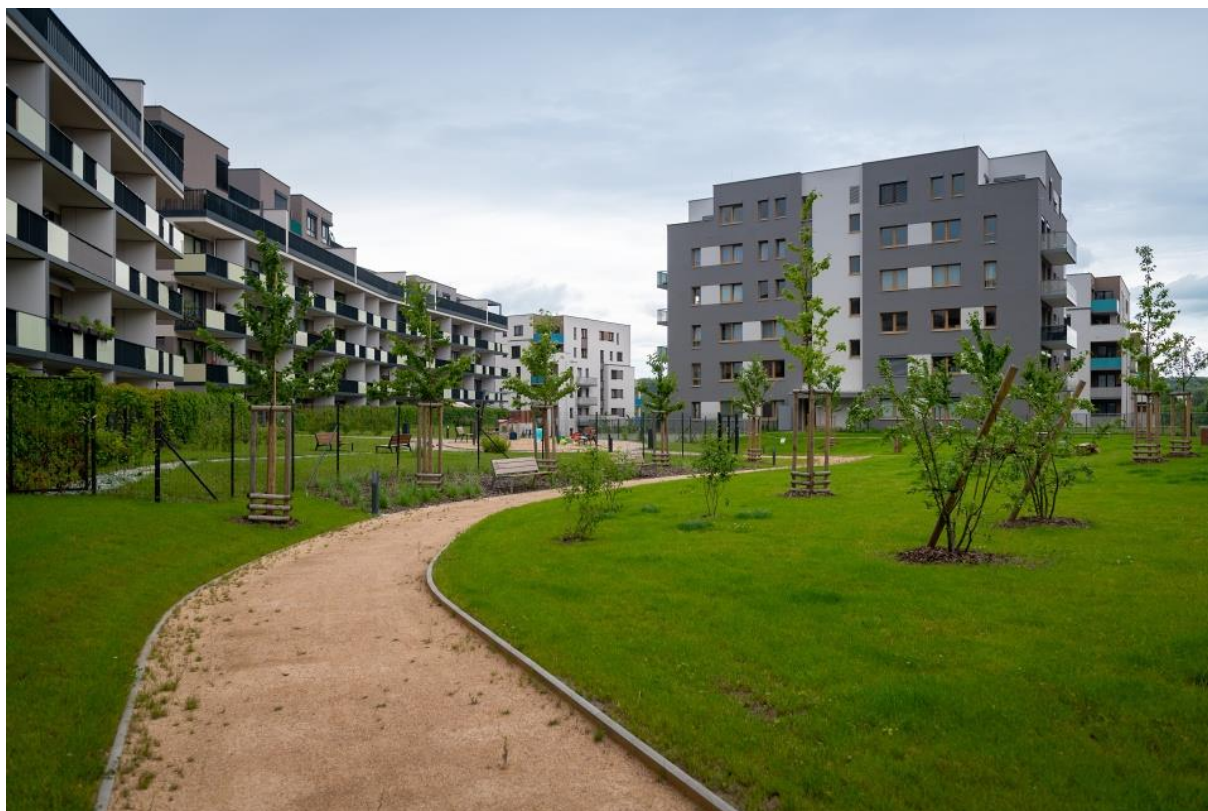

Foto: Vojta Herout

Z obytné čtvrti SUOMI Hloubětín neteče ani kapka dešťové vody do klasické kanalizace. Zasakuje se totiž přímo v lokalitě. Hlavním cílem investora bylo zpomalit odtok z celého území. A aby toho dosáhl, využil řady opatření od nádrží na zadržování vody přes vsakovací rigoly lemované přerušovanými obrubníky u silnic, chodníků a náměstí, či rozlivné vsakovací louky až po přírodě podobné centrální zasakovací jezírko. Navíc okolo tekoucí říčky Rokytka navrátil původní meandrový charakter s jesepy a mělkými svahy pro lepší přístup lidí i zvířat. Nechybí ani ozeleněný vnitroblok či nově vysazené stromy, které jsou zavlažované pomocí podzemního systému trubek drenáží a samospádem tekoucí vody ze svahu. Developerský projekt rezidentní čtvrti s odpovědným hospodařením s dešťovou vodou je pilotním projektem magistrátního programu adaptace na klimatickou změnu.

Hospodaření se srážkami Na Bahně

Foto: Vojta Herout

Dešťová voda z rodinných domů a veřejných ploch okolo bratčické návsi už nově neputuje do kanalizace, ale do malého předčišťovacího jezírka a následně do většího jezírka, které kdysi bývalo nevyužívanou hasičskou nádrží s velmi špatnou retenční kapacitou a s neprostupným zabahněným okolím. Díky přestavbě nádrže na přírodní jezírko se zvýšila vodozadržná schopnost o 90 %. Novou dešťovou kanalizaci a jezírka doplnilo vytvoření dřevěné lávky s moly, díky které se dá přiblížit k vodě i přejít po zamokřených částech parku. Část vody se přečerpává do jímací nádrže a rozvádí pro závlahu nových výsadeb stromů, keřů, trvalek a trávníků. Nechybí vodní herní prvky, se kterými si zařadí nejen děti, i decentně osvětlené lavičky, které vytváří z návsi příjemné místo pobytu nejen ve dne, ale i v noci.

Obnova Královské oboře Stromovka v Praze

Foto: Lubomír Stibůrek, Hlavní město Praha

Vodní systém v Královské oboře Stromovka již funguje na jedničku. Díky celkové rekonstrukci dna a hráze bývalého rybníka se obnovil stávající systém, ale navíc vznikly nové vodní plochy i s dřevěnými moly k procházkám. Aby byla místní voda čistá, využila se v parku nová technologie na přečištění vody z Rudolfovy štol, která je napájena z Vltavy. Asfalt parkových cest nahradil mlatový povrch a také město podniklo rozsáhlé krajinářské modelace terénu. Nyní jej zdobí květnaté a trávobylinné louky. Na novém terénu vysázelo město mnoho domácích i zajímavých sbírkových druhů stromů, které z parku v minulosti vymizely po opakovaných povodních. Ty jsou zalévány místní vodou, aby se tak ušetřila voda pitná. Vedle více obhospodařovaných pobytových ploch najdeme v parku i méně využívané podmáčené lokality určené k ochraně přírody.

Park u Rakováčku v Rokycanech

Foto: Vojta Herout

Rakovský potok, pojmenovaný po mimořádně početné populaci chráněného raka kamenáče, už neomezuje žádné uměle narovnané koryto. Nyní si tok žije vlastním životem a klikatí se nově vytvořeným Parkem u Rakováčku. Vystlaný je pečlivě vybranými kameny, aby vyhovovaly místním rakům. Zároveň tok překrývají dřevěná plata či lanový mostek, aby se dalo volně přecházet z levé strany břehu na pravou. Na potoce najdeme i průtočné tůně. Snížené části širokého složeného koryta, které přírodním způsobem předchází negativním dopadům povodňových průtoků, jsou osázené pevně a hluboko kořenícími rostlinami, aby je voda neodplavila. Vyšší část rozvolněného koryta pokrývají květnaté louky. Park doplnily i výsadby domácích druhů stromů, keřů i bylin. Krajinářsky pojaté znovuoživení půlkilometrového úseku potoka uprostřed zástavby tak nabízí prostor pro příjemné strávení volného času v horkých dnech nejen díky herním prvkům pro děti.

Znovuoživení Staré Ponávky v Brně

Foto: Vojta Herout

Na místě bývalého provizorního parkoviště a výběhu pro psy na okraji sídliště v Brně-Komárově vznikl nový park, jehož dominantním prvkem je koryto Staré Ponávky. Dříve regulovaný tok je upravený do přírodě blízké podoby. K hladině se tak lze nově dostat přímo ze sníženého břehu. V užší části koryta, kde rozvolnění nebylo možné kvůli okolní zástavbě, se dá k vodě přiblížit pomocí pobytových schodů s lavičkami a mola. Říčku přemostují tři lávky, které zároveň propojují blízké sídliště a park s opraveným areálem SVATOPETRSKA. Unikátní na tomto projektu je koordinace tvorby obou projektů, soukromého areálu s veřejným parkem, aby byl prostor co nejpříjemnější pro jeho návštěvníky. V parku se vysázela řada stromů, keřů, množství bylin. Vytvořily se také luční záhony a k zastavení vybízejí dřevěná lehátka.

Pracovní prostředí

AKADEMIE Libchavy

Foto: AKADEMIE Libchavy s.r.o.

Školící středisko AKADEMIE Libchavy nevypadá jako jiná vzdělávací centra. Celý komplex je vybudovaný kreativním způsobem v souladu s přírodou. Na první pohled zaujmou dřevěné sruby se zelenými střechami, které mohou být inspirací, jak se dá stavět z přírodních materiálů. Všechny budovy přitom vznikaly intuitivně. Najdeme tu kanceláře, kuchyni i ubytování. Hlavním kritériem bylo proudění světla a energie, aby se každý návštěvník mohl uvolnit a otevřít svému rozvoji. Majitelé se mimo jiné zaměřili i na nízkou energetickou náročnost a dlouhou životnost staveb.

ČSOB Kampus

Foto: Vojta Herout

ČSOB dokončila v roce 2019 stavbu rozšířené centrály v pražských Radlicích. Ta symbolizuje vše, co dnes charakterizuje moderního zaměstnavatele – inovace, flexibilní pracovní prostředí a odpovědný přístup ke společnosti s důrazem na udržitelnost a ekologii. Nová budova kopíruje reliéf svahu, do kterého je umístěná, a díky použitým materiálům a střešní zeleni dokonale splývá s okolím. Unikátní je zejména řešení vytápění a ochlazování. To zajišťuje soustava tepelných čerpadel v 177 zemních vrtech o hloubce 150 metrů a celkové délce přes 26 kilometrů, která je největší soustavou geotermických vrtů v Česku. Budova tak nepotřebuje klasickou kotelnu. Dešťovou vodu ze svých střech kampus svádí do nádrží a využívá ji k závlaze intenzivních zelených střech, na kterých najdeme i stromy, a zeleně v okolí budov. Zelené střechy slouží jako přirozená termoregulace budov, navíc komplex pracuje s přirozenou ventilací vzduchu, a to hlavně v noci.

Znovuořivení areálu SVATOPETRSKA

Foto: Vojta Herout

Areál SVATOPETRSKA už není starým nepoužívaným brownfieldem, jako tomu bylo ještě před třemi lety. Nyní zde stojí pasivní budova o dvě patra vyšší než dřív. Najdeme v ní kanceláře, sklady i byty. Rozkládá se na ploše 6 500 metrů čtverečních. Využívá chytrý energetický koncept a řadu ekologických i ekonomických opatření, jako 43 zemních vrtů s tepelnými čerpadly, fotovoltaiku, rekuperaci vzduchu a další drobnější technologická řešení k energetickým úsporám. V areálu nezapomněli ani na hospodaření s vodou. Pro splachování toalet využívají podzemní vodu ze studny. Dešťovou vodu akumulují v retenční nádrži a využívají k závlaze okolní zeleně, případně ji nechávají zasáknout do průlehu a podzemních zasakovacích košů. Okolí budovy lemují vsakovací beton a dlaždice. Nechybí ani extenzivní zelená střecha a popínavé rostliny na stěnách.

Náš domov

Dům vody a tónů

Foto: DOMY ATREA (Kateřina Raimová)

Mít na zahradě celý vodní biotop? Ano, určitě to jde. Dům vody a tónů nese tuto myšlenku už ve svém názvu. Moderní dřevostavba, navržená v energeticky pasivním standardu a využívající obnovitelné zdroje energie, je citlivě zasazená do stávající zástavby v podhůří Jizerských hor. Navazuje na ni přírodní zahrada s koupacím jezírkem, potůčkem a zmíněným vodním biotopem. Díky výhledu do kraje, zpěvu ptáků, hry slunce, vody, větru i zeleně vládne v zahradě jedinečná atmosféra.

Máchův statek

Foto: Vojta Herout

V podhůří Šumavy v Kváskovicích najdete jeden neobyčejný historický statek. Dříve rozpadlá ruina a zanedbané pozemky využívané pro intenzivní pastvu se změnily v dům vytápěný kotlem na dřevo s akumulací, který se připravuje na zavedení fotovoltaiky. Odpadní vodu majitelé čistí ve vertikální kořenové čistírně. Dešťovou vodu ze střech svádí do přírodního jezírka, kde se zvolna zasakuje. Dešťovou vodu využívají i pro závlahu. Ve velké přírodní zahradě vysadili místní stromy, keře a staré odolné druhy ovocných stromů. Využívají mozaikovou seč trávy a zároveň ponechávají mnoho zahradního kletí volně ležet, aby vytvořili úkryty pro hmyz, ještěrky a další zvířata. Navíc je jejich zahrada přístupná s okolím, není tedy divu, že sem jednou za čas zavítají i srnky.

Téměř soběstačný slaměný dům

Foto: Vojta Herout

Člověk je živočišný druh úzce spjatý se Zemí a jejími limity. Na druhou stranu je to druh dostatečně odvážný k objevování nových cest a přístupů. Spojením těchto dvou myšlenek vzniknul dům stojící nedaleko Prahy v Dobřejovicích. Majitelé stavěli tak, aby byl dům snadno odbouratelný díky důslednému využití přírodních materiálů. Na vytvoření stěn použili velkoformátové balíky slámy, které zpevnili dřevěnými trámkami. K izolaci použili celulózu a omítky vytvořili z hlíny. Okna domu zastínili pomocí dřevěných stříšek v mezizpatře a střechy široce přesahující přes stěny domu. Kromě toho používají jednoduché rolety. Nepotřebují tak ani vnější žaluzie ani klimatizaci. Dešťovou vodu sbírají do podzemní nádrže a využívají ji v domě na splachování toalet a na zahradě. Zelená střecha chrání před přehříváním pokrývá nejen jejich dům, ale i garáž. Dům je navržený v energeticky pasivním standardu. Provoz domu se tak finančně stáhl na minimum. Stavba ukazuje cestu, jak lze svépomocí postavit dům kvalitně i pro ty, kdo neoplývají velkými prostředky.

Zdravý dům z přírodních materiálů

Foto: Vojta Herout

Sny se mohou plnit. Jeden takový se splnil mladé rodině, která si přála bydlení v šetrném životním stylu. Postavili si jednopatrový dům s širokým výhledem k jihozápadu s velkými okny krytými vínem zarostlou pergolou. Díky orientaci a velikosti oken se v zimě snižují nároky na vytápění, v létě zase pergola dostatečně stíní, aby se dům nepřehříval. Pro stavbu použili snadno recyklovatelné materiály jako je lokální dřevo na konstrukci, místní jíl na vnitřní omítky a fukanou celulózu na tepelnou izolaci. Teplo domova a teplou vodu si zajišťují převážně z obnovitelných zdrojů ze slunce přímo z fotovoltaiky umístěné na střeše a nepřímo spalováním dřeva. Zdravé vnitřní prostředí zajišťuje čidlem CO₂ cíleně řízená výměna vzduchu s rekuperací tepla podle aktuální potřeby. S vodou v krajině hospodaří na suchém kopci maximálně úsporně i šetrně nejen kořenovou čističkou a jímkou na dešťovou vodu, ale i zelenou střechou.